

Stmívalo se od mraků.

Na dalekém obzoru nad temnými horami viděti bylo šedé proudy deště, a jako Titanův hněvivý hlas zaznívala temná z daleka bouře. Na schodech u dveří vedoucích do zahrady seděl mladý kněz a upřeně hleděl k dalekým horám, kteréž již šero temnou oponou zakrývali počalo. Vítr, jako šumot perutí obrovského ptáka bouře, projel korunu staré jabloně, u schodů se rozkládající a strásl bílé květy na temné ve větru vlající vlasy páterovy. Bouřlivě pak se probíral v listech vedle ležící biblí svaté; kněze však z dumání neprobudil. Ten na minulé vzpomínal časy. Byl také takový podvečer, nad jarním oudolím zaznívala temná bouře, již prudký vítr chvějícím se stromům ohlašoval.

Tenkráte seděl jako mladík na záspí pod střechou rodné chaloupky a nadšeně hleděl do temné dálky, kde se bouře rodila. Na prsa sklonila mu sestra mladou hlavu, tulíc se k němu jako holubička a naslouchala jeho smělým, snivým slovům. Přišel z ciziny ze studií. O nich vyprávěl sestře své, o svých plánech a slávy věnec vkládal na bujnou hlavu. Tenkráte sestra upřevší naň své láskyplné oči pravila:

„Podívej se tam na mladý strom, jak se ve větru ohýbá. — Bouře ho zničí!“

On nevěřil.

A přišla bouře, náhlá, neočekávaně.

Ta dobrá nězná sestra zvadla časně jako kvítko, ztichlo její srdce navždy, nad něž neměl upří-

nější. Zemřel i otec a nouze přišla a usedla na práh rodné chaloupky. Prodali ji a matka plačíc našla útulek u bratra v Praze. A syn? Smutně sklonil hlavu a vzpomínal na slova sestřina: „Podívej se tam na mladý strom, jak se ve větru ohýbá. Bouře ho zničí!“

Ba zničila.

Není to smrt, když se člověk musí odříci všech svých snů a tužeb, když zapřít musí to, co jeho vírou, jeho přesvědčením, když má hlásat to, v co nevěří, když má konat to, co směšno mu neb odporno?

Musil do semináře. Bledá bída ho tam zahnala, matka zbožná, v pláči prosící ho tam donutila. Stal se knězem.

Doufal, že čas vyhojí jeho rozervanou duši, že v krajině horské mezi prostým, bodrým lidem u plnění skutků šlechetných najde úlevu.

„Sestro! sestro! Travou hrobu tvého zachvívá studený vítr, nevíš však nic o bouři. Šťastná!

Žes mi nezůstala, tichý anděl strážný!

Mněl jsem, že jiná dívka mimo tebe neovládne srdce mé. Ireno!

Modlil jsem se z duše, abych přestal tebe milovat. —

Nemožno! Ó, kéž bys ty mne aspoň nemilovala! Kéž by srdce tvé neznalo toho plamene, jenž na duši pálí. Co dále? Stmívá se, zanikám v bouři a vidím tebe opuštěnou a nářek tvůj proniká ke mně. Co dále?“

Mladý kněz skryl bledé čelo do dlaně. Setmělo se.
„Aj, pane bratře, vy dosud venku?“ ozval se ve
dveřích hlas tlustého faráře. „Neslyší — snad pře-
mýšlí o nedělním kázání. Procitněte, jest již večer.“

A spěchal v poklidnou svou jizbu k hojně večeři,
již statná kuchařka na stůl kladla. —

Dlouho do noci kmitalo v pokojíku mladého
kaplana.

— — — — —

Zvuky piana doznívaly.

Jako tichý, ale hořký nářek nesly se širým po-
kojíkem, v jehož bílé záclony větrník zadouval,
jakoby upomínal obyvatele, aby vyhostili smutek
ze srdce, aby vyšli ven do zahrádky, kde bylo tak
milo v jarním večeru. Dívka u pianu nerozuměla;
sklonila ubledlou tvář, kol níž se temné vlasy
vlnily, pravice spočívala na klávesách.

Levé bílé ručky uchopil se mladý kněz, jenž vedle
seděl. Irena byla dcerou úředníka, jenž již dávno
zemřel. Po jeho smrti zůstala v hlavním městě
u své tety.

Když i tato zesnula, odešla Irena za svou mat-
kou, která v rodném místě ne ve velikém dostatku
žila. Vášnivá Irena zamilovala si tam sličného, mla-
dého kněze, jenž po vysvěcení svém se do hor-
ského městečka dostal. Uzřel Irenu ve společnosti
a v jeho srdce bleskem vešla láska, první žhoucí,
jež ducha omamujíc, tolik kouzla a krásy v sobě
chová. Zachvěl se mladý kněz, když porozuměl

tlukotu srdce svého, bojoval, mučil sám sebe, taje své city.

Zahaloval lásku mraky úvah a rozumování, ale jako blesk prorazila chmury a živějším vzplála ohněm.

Irena netajila tak citů svých před ním.

Tichá chvilka samoty sblížila je, a mladý kněz zapomněl přísahy své.

Ireně zemřela matka. Byla samotna jako pláně v poli, nemajíc přátele ni známých.

Zabědovala a slzy její padaly do srdce mladého kněze jako žhavé jiskry. — —

„Tys tak smutná, Ireno? Co tě souží?“ ptal se a klonil hlavu, neb věděl, co jí srdce svírá.

„Odtud musím — zde mi není pobýti!“

Mladý kněz sklonil hlavu. Již častěji mluvila o odchodu — nechtěla se rozloučit s Bazilem. On trpěl v takových chvílích veliká muka.

„Odtud, odtud a bez tebe, Bazile! Bez tebe — nemožno — pojď se mnou, povznes se —“

Cítil, že mu položila ruku na rameno, temné její kadeře zavadily o jeho tvář.

Jindy zavrhoval v duchu tento návrh, teď počal přemítati.

„Ty bys se mohl se mnou rozloučiti? Rozloučit na vždy?“ a její hlas se chvěl.

Bazil hleděl do země.

Jaký krok to měl učinit! — Zrušit slovo, zříci se povinnosti své — vzpomněl na matku svou stařičkou, na budoucnost — nelze — nelze —

„Bazile, nikdo víc nás nerozloučí, budeme šťastní!“

Cítil její teplý dech, její žhavé rty, pohlédl v tu tajnou, čarokrásnou hlubinu jejích očí — v hlavě mu zavířilo. Bazil viděl ji svou, úplně svou, srdce mu prudce zabušilo, žhavý proud rozlil se jeho tělem.

Objal Irenu prudce, zlíbal bílé čelo i nachové rty. —

Ta krásná dívka, ten anděl lásky měla by stát opuštěna, sama v hluku světa, měla by snad srdce své — Ne — ne —

Prudčeji zavál večerní vítr v záclonu okna a otvorem zabělel se kostelík na vršku mezi starými lipami, nad něž bledý měsíc vzešel.

Bazil prudce vstal — zachvěl se v hlubinách duše — „Nesmím — nesmím,“ pravil hlasem dutým.

„Ty mne nemiluješ!“ vzkřikla Irena a plačíc zastrčela svou tvář. „Opouštěna, sama, bez lásky! Bože, můj Bože!“

„Ireno, drahé mé dítě,“ šeptal Basil kloně se k milované dívce. — „Utiš se — Ireno — Ireno!“

Ta stále plakala. Basil vložil ruku na hedvábné kadeře její a líbal skráň bělostnou.

Zvon večerní zazvučel, on ho neslyšel.

„Tvůj jsem, na vždycky tvůj! Bud' klidná, má drahá Ireno!“ a tiskl na rozbouřená prsa dívku, jejíž uplakané oči pohlédly s takovou oddaností a vroucností!

„S Bohem! Musím jít. Zítra večer!“ Zmizel.

Irena seděla u piana a hleděla zamyšleně na klávesy. Slzy na dlouhých řasách jí oschlly.

* * *

Již dávno pohasly svíce na oltářích a jen věčná lampa ještě mrkala. Plamen její za červeným sklem skvěl se jako slza krvavá.

Zapadající slunce vrhalo paprsky své proudem klenutím okna a v záři jejich skvěly se zlacené ozdoby a sochy. Ticho, posvátno.

Venku na hřbitově zazněl šumot lípy jako tichý pozdrav umrlých. Usedlo ptáče na římse okna, zapělo a zas letělo dál jasným vzduchem nad krajem v jarním hávu.

Mladý kněz neslyší ničeho.

Klečí před oltářem s hlavou skloněnou.

Modlí se? Modlí se a snad se i rouhá. Nad ním usmívající se Bohorodička chová syna na klíně.

„Mám k tobě povznést prosbu svou? Tys muže nepoznala, ty neznáš lásky! Chci se zpronevěřit synu tvému, chci opustit jeho službu. Ó, Ježíši! Ó, lásko!

Pro lásku trpím a sluhové tvoji brání mně. Učitelé lásky, lidskosti!

Než já přísahal, já slíbil plnit povinnost — sloužit proti víře své a svému přesvědčení — ukončím ta muka nezasloužená, rozbiji pouta. — A přece jsem šel sám, nevolali mne, nenutili mne. — Jsem přece nucený.

Bože, ty velký duchu světa — tys vložil mi ten cit do srdce, tys ukázal mi ráj a štěstí. Zničím ho a zničím sebe — ji — opuštěnou, bez pomoci. — Pane, žízním, prahnu — silni vůli mou — a matka! ubohá matka!"

Kněz se zachvěl v hlubinách duše. Pozvedl ubledlou svou tvář.

U dveří stála štíhlá postava krásné dívky v černé roucho oděně. Bledá byla její tvář a plna smutku.

„Nelze! nelze!“ šeptal Bazil a rychlým krokem chvátal ke dveřím. Jako vinník ohlédl se ještě jednou plaše po oltáři, a jako matka laskavá usmívala se Marie panna chovajíc syna na klínu.

Bazil cítil bodnutí u srdce a stisknutí ruky. Zíral v tajnou, čarokrásnou hlubinu očí Ireniných.

„Šla jsem se za tebe modlit,“ šeptala.

„Již rozhodnuto. Bud' připravena!“ a chvátal přes hřbitov k faře. —

* * *

Tlustý pan farář marně namáhal veškerou svou výmluvnost. Každé jeho slovo útěchy zaniklo ve vlnách zármutku, jenž svíral srdce ubohé stařeny, matky Bazilovy.

Dlouho otálel se zprávou o útěku mladého kaplana, jejího syna. Matka nemohouc se dočkat synova listu, odebrala se k němu do vzdáleného místa, kde v tu dobu pouť se slavila.

Těšila se jako děcko na syna velebníčka, kterého od vysvěcení nebyla viděla. Jako bleskem zdrcena

klesla uslyševši hroznou zprávu, že syn její zneuctil úřad kněžský prchnuv s děvčetem. Její Bazil, ten dobrý, tichý Bazil, zapomněl na blaho duše své i na matku.

„Ta ho svedla, ta Irena — světačka. Zkažená dívka velkého města svedla dobrého kněze!“

„Odjela veřejně a třetí noci po odjezdu zmizel i on, zrovna na neděli, kdy měl mít kázání. Ten list vám tu zanechal.“

„Nemohu čist, hlava se mi motá, temno v zraku. Prosím, velebný pane —“

„Milovaná matko! Vím, že Vám velkou bolest způsobuji. Zhynul bych, zničil bych i tu, kterou tak miluji. Nemohl jsem jinak — odpusťte mně, odpusťte mně, drahá matko. Štěstí mé bude dovršeno, dostane-li se mi Vašeho odpuštění. Peklo jsem vytřpěl. Buďte milující, milosrdnou matkou!“

„Nikdy, nikdy!“ zaštkala stařena. — Toho dne ještě vrátila se do Prahy k svému bratrovi.

* * *

Světničko skromná, jak jsi krásná, jak útlá a milá! Vysoko jsi až pod střechou, chudé jsou stěny tvé a jediným oknem jen málo paprsky světla tebe navštěvují. A přec —! Tys útulkem dvou lidí mladých v lásce k sobě lnoucích, tys chrámem jím a nebesy.

Minulo několik neděl. — V koutku malé světnice seděl Bazil samoten s hlavou na prsa skloněnou.

Pohlédl před sebe a viděl hrozící budoucnost jako studenou noc mlhavou a beze světla. Co dále? Skromné jmění docházelo, po zaměstnání nějakém byl se dosud nadarmo pídal. Na Irenu čeká větší bída, než kdyby s ním nebyla uprchla. — Ubohá Ireno, ty něžný kvítku! — Pak jako přízrak kmitla se před ním bledá, uplakaná tvář staré matky a jako ledový vítr zněla slova: „To jsem si na tobě k stáří dochovala?!" Níže naklonil Bazil smutnou hlavu.

„Tys tak zamýšlen, Bazile!“ ozvala se za ním Irena se navrátilivší.

Přejel rychle rukou čelo a vyjasnil tvář pohlédl na Irenu. Neviděl však jasný, usmívající se obličej jako jindy — zdálo se mu, že ledová ruka sáhla mu k srdci, jímž temné, smutné zachvělo tušení. —

Soumrak rozkládal se po světničce, kout s malým stolem byl již zahalen tmou. Basil rozsvítiv svíčku chopil se péra. „Zas budeš psáti? — Tak se namáháš!“

„Musím, drahoušku, dokončit brzo dílo své.“

Mdlé světlo vrhala svíčka kolem, tichem bylo slyšeti skřípání péra. Po chvíli pozvedl Basil hlavu. Irena hleděla zadumaně oknem do tmavé noci. Ach, jindy sedávala u něho, a když ustal v práci, uzřel její usmívající se tvář, uslyšel laskavé slovo. Tu pak odloživ pero objal svou Irenu, vroucně se k němu tulící, a v tiché hodině noční kvetlo mu štěstí. — — —

Svíčka dohořívala. Tichou tmavou nocí hučel zvon z blízké věže jednu. Bazil ustal v práci a přistoupil k chudému loži, na němž spočívala Irena. Stál dlouho u ní. Byla tak krásná! Kol ubledlé tváře vlnil se volně temný vlas, víčka, zakrývající temné oko, vroubily dlouhé hedvábné řasy. —

„Mé dítě, mé drahé dítě! Chtěl bych ti ráj vykouzlit, marné však namahání. Nikde, nikde pomoci! A ty?“ Klekl u lože a položiv starostlivou hlavu k jejím řadům objal pravici štíhlé tělo.

Naposled svíčka vzplanula. —

Noc. —

Znáte tu bledou vychrtlou paní?

Překvapí okamžikem obydlí lidské, aneb zvolna k němu se blíží. Marně se jí člověk brání, marně přináší oběti, aby se jí zbavil. A když všechno obětoval, když stěny holé a kouty prázdné jsou, tu teprve vchází do zchudlé jízby, svého paláce. Choulí se, v hadry jsouc oděna, v koutek a v hlboké důlky zapadlé její oči svítí všude člověku studeným svým světlem vstří, všude jej stíhá její děsný úšklebek.

V koutku sedí nemluvíc, ale její pohled vniká člověku až k srdci, kde něžné kvítí citu hubí, kde život dává temnému bejlí. Úsměvem jejím tuhne krev neb žene se do hlavy, v níž dav černých myšlenek se pak rodí. Člověk se brání, bojuje a aby unikl té bledé ženě, ničí tělo neb srdce. Neb srdce.

— Znáte tu bledou, vychrtlou nouzi? —

Sníh s mlhavého nebe poletoval.

Zima byla v Bazilově světničce, kdež bledá paní se usadila. —

Irena odložila jehlu, prsty jí zkřehly. Chatrný byl její šat a v kamnech nepraskal veselý oheň. Vzpomněla na kožíšky a teplé šaty, které dnes ráno na ulici viděla. Teď pohlédla na protější okno v prvním patře. Zachvěla se a přec usmál se tam na ni mladý pán tak laskavě, tak líbezně! Irena odvrátila tvář hleděla po světnici; ale všude ty svítící oči z hlubokých důlků, všude ten úšklebek bledé paní. — Pohleděla zas ven, kde vábný, sladký úsměv, jenž jako paprsek slunce prvního jara teplo sliboval. —

Někdo zaťukal na dveře. Irena vstala.

Vešla prostě oděná stará paní.

„Přistěhovala jsem se nedávno do toho domu,“ povídá, „ptala jsem se po nejbližší švadleně a ukázali mně k vám. Přála bych si, abyste mně několik mužských košil ušila. Můžete?“

„S radostí.“

Stařena se soucitně ohlížela po chudé světnici.

„Ale jak můžete šít v takové zimě,“ pravila stařena upřímně a prostoduše. Irena se zarděla.

„Nedávno vyhasl plamen.“

„Abych nezapomněla. Tu vezměte za práci napřed.“

Venku se ozvaly kroky. „Můj muž,“ pravila Irena.

„Jste vdána?“

Irena pokývla hlavou.

Cizí paní vstavši obrátila se ke dveřím.

Bazil vstoupil do světničky. Stařena vytřeštila zrak, kolena se jí chvěla, ruka uchytily se křečovitě lenochu židle. Chtěla vykřiknout, ale hlas jí selhal.

„Matko!“ zvolal Basil stoje jako ohromen u dveří. Ale pak chvátal k ní a uchopiv ji za ruce, mluvil vášnivě:

„Matko — má mamičko! Vy jste přišla ke mně! Vy mi odpouštěte! Ó, mamičko! jak jste hodná. Nyní budu spokojen, šťasten — Ireno, má matka. — Pojd, pojď a zulíbej tu dobrou matičku, ona přišla nám odpustit!“ Irena stála nepohnutě u okna. Basil líbal ruce své matce, jež klesla na židli. V řadrech jí vířila vichřice citů, konečně vydal se jí z zúženého hrdla bolestný výkřik.

„Pryč, pryč ode mne! Nepřišla jsem odpustit —“ Basil klesl matce k nohám.

„Matko,“ zastenal, „buďte milosrdná!“

„Tys zapomněl na duši, na sebe, na starou matku pro lecjakou fiflenu — a měla bych odpustit — pryč, pryč, nechci nic slyšet!“

Irena sebou trhla a oko jí vzplálo.

Matka vstavši ze židle vrávorala ke dveřím.

Bazil šel několik kroků za ní, pak jako zdrcený se zastavil. Bylo mu jako plavci, jenž jsa na pustém ostrově, zhlédne na moři loď spasnou, ruce v touze rozpíná. Loď však zmizí, bílé plachty zaniknou v dálce a opuštěn zase je plavec, samoten s větším ještě bolem.

Stařenka vrávorala po schodech dolů, slzy hojné jí kanuly po tváři.

„Ireno — mám jen tebe, jen tebe!“ vzkříkl Bazil a objal prudce milenou dívku.

Z protějšího okna v prvním patře pohlížel mladý pán k oknu, u něhož vidíval krásnou Irenu. —

Zima byla, že až sníh pod nohami rychle kráčejících skřípěl. Temnou ulici, již mdle lampy ozářovaly, spěchal Bazil z kanceláře, kdež konečně celodenní práci za skrovny plat našel, do odlehlé čtvrti, kde bydlel.

Nespěchal proto, aby se snad brzo dostal k teplému krbu, ana zima chatrný šat jeho nemile pronikala, ale starost ho poháněla. Irena byla již po několik dnů tak churava a dnes o polednách naríkala si více než jindy. —

Rozechvěn očekáváním vešel do světničky. Irena neseděla jako jindy u stolku.

Uleknut hleděl na bledou Irenu, jež na loži odpočívala.

„Snad to přejde.“ Vzdychla a zavřela oči.

„Půjdu pro lékaře,“ a již běžel po schodech dolů a ptal se po nejbližším lékaři. Za chvíli se vrátil s mladým doktorem. Irena spatřivši jej lehýnce se zarděla a pak zas zbledla. Bazil nezpozoroval, jak se doktorovi zajiskřilo oko.

„Nemoc je povážlivá; ale budeme pečovat a všecko nebezpečenství mine.“

Rozhlédl se tajně po světnici.

„Přijďte si pro léky ke mně,“ pravil Bazilovi. Laskavě se rozloučiv, odešel.

„Hodný, šetrný muž,“ myslil si Bazil. Pak usedl smuten na pelest postele k Ireně, jež oči přimhouřila jakoby v spánku. Ale před duší neustále chvěl se jí obraz sličného muže, dosud ji pálila ruka, jíž se byl dotkl. — — —

Minulo několik dnů. Nemoc Irenina se nelepšila. Bazil nechtěje Irenu nechat o samotě, bez pečlivého ošetření, zůstal doma. Byl v duchu vděčen mladému lékaři, jenž tak svědomitě Ireny se ujímal. Za nedlouho však musel zas do kanceláře, aby skrovného nepozbyl výdělku, jehož tak potřeboval. Zarmoucen pohlédl k večernímu nebi, když se domů vracel. Zítra měl platiti činži a on té malé sumy, kterou měl, tak pro Irenu potřeboval. Vešel k domácímu s prosbou, aby mu počkal.

„S radostí,“ odpověděl vlídně domácí. Blažen spěchal Bazil do své světničky. Kdyby věděl, že domácí vlastně nečeká, ale již činži obdržel!

Vždyť měl Bazil matku, jež tak vroucně syna milovala. Odpustit mu nechtěla, ale trnula, když bídu synovu uzřela. Vyptávala se po něm potajmu. Zabolelo jí srdce, když o bídě synově uslyšela. Zaplatila za něj, ale dozvědět se to nesměl. —

Bazil chtěl zas nějaký den zůstati doma u Ireny. Ale sama ho vybízela, aby šel, že jí obsluhy není tak třeba, ana cítí ulevení. Udiveně na ni Bazil pochleděl. Jindy toužila po něm, jindy se veselila, když u ní byl, a teď —. Zdálo se mu již po nějaký čas,

že Irena je změněna. — Irena sklopila oko při pohledu Bazilově a obrátila hlavu jako ke spaní.

„Ta nemoc tak na ni působí,“ těšil Basil sám sebe. Ale zas vzpomněl si na onen večer, nepokoj v duši jeho se vzmáhal. Pak hněval se sám na sebe, odprošoval v duchu Irenu. Divné chmury! Zas a zas se vracely, kalíce jeho poklid. Ochabuje Irena v lásce? —

Temná myšlenko! — — —

Jasně vysvítlo slunéčko na nebi, s něhož šedé chmury zaplašilo. Prokouklo veselé jako děcko po spánku a usmálo se do temných ulic velkého města. Paprsek jeho zlatý navštívil komůrku Bazilovu a políbil Irenu již se pozdravující, jež na loži seděla.

Naklonila hlavu jako v naslouchání. Ticho — jen hluk z ulice temně sem dorážel. Ted' — ted' — se ozvaly kroky na chodbě, známé kroky — Ireně přelétlo přes líce lehýnký nach a oko její zazářivší hledělo ke dveřím, jimiž vstoupil mladý doktor. S lahodným úsměvem přistoupil k loži a políbil bílou ruku Iréninu. Bere ji zas, drží ji dlouho, dlouho ve své a tiskne ji, naslouchá tepotu tepny, čte v zářících očích, pak klade ruku Iréně na srdce, šepotá, snad radí, tiskne mírně jen se bránící Irenu k sobě. Porozuměla si srdce — oh —

Silná rána ozvala se tichou světničkou.

Tlustá kniha spadla před nohy Bazilovy, jenž neočekávaně vešel. Můj Bože! tou knihou chtěl Iréně způsobit radost, tou knihou chtěl bledou paní vypudit ze své komory. Dostal dílo, aby jej do

rodného přetlumočil jazyka, a slíben mu čestný honorář. Jaké štěstí! Chtěl knihou tou potěšit Irenu, a nyní ji vzbudil z krásného snu! —

„Ireno!“

Nelze říci, zdaž výkřik ten obsahoval více bolesti neb hněvu a lítosti. Bazil jako socha uděšení stál u dveří s tváří bledou a okem vytřeštěným hleděl na doktora stojícího v rozpacích a pak na Irenu, jež zblednoucí do klína hleděla.

Po chvíli trapného mlčení pokročil Bazil prudce kupředu. —

„Tak jsi se mnou jednala?!" vyrazil ze sebe temným hlasem. Doktor předstoupil před něj.

„Pane, prosím, byste byl šetrným a —“

„To mně?!" Bazil sebou trhl a žhavý blesk z jeho oka zasáhl doktora.

Ale pak svěsil hlavu a položil prudce ruku na srdce. Ještě jednou pohlédl na Irenu a rychlým pak odešel krokem.

Irena vyskočila, ale doktor ji zachytil ve své náruči. Přitiskla hlavu na jeho prsa a plakala.

Když pozvedla svou tvář, všude viděla tu bledou bídu a její úšklebek.

„Pryč — pryč," zvolala chvatně. „Dostojíš slovu, Eduarde?"

On jí místo odpovědi objal.

Chovajíc v srdci bledé kvítko druhé lásky prchala před bledou paní. Srdce dívčí! — —

Pohasl jarní den a šero rozložilo se světnici Bazilovou. Byla tichá, opuštěná.

Majetník její vyběhl z ní jako štvaný a ubíhal ulicemi nevida, neslyše, jako v hrozném vidění. Za soumraku octl se zase, ani nevěděl jak, v průjezdě domu, v němž bydlel. Kráčel po schodech jako zpítý k své komůrce. Jak tam vždy spěchal z kancléře pln radosti — Žmije!

Stál u dveří polootevřených.

Zdálo se mu, že uvidí zase Irenu, že mu opět půjde vstříc — Prázdro, temno.

Unaven klesl na stolici a položil palčivé čelo na stůl, na týž stůl, u něhož s Irenou sedával. Nyní je sám, sám. Ta, pro kterouž všecko obětoval, ta ho zradila, a matka ho znáti nechce. Myšlenka ta jako přízrak v sterých podobách duši jeho mučila, stále ho pronásledovala. Tmou zármutku zašlehl někdy plamen, touha po pomstě, a ozářil děsně skleslého protivníka i plačící, zničenou Irenu a v záři té viděl i svou vlastní, zsinalou tvář.

Pak bylo zas tma a prázdro. Nic, nic více v světě tom. Život již zmařen, bez zásluh, srdce zpráhlé, oklamané, tma kol a kol, ni světélka, ni naděje. —

Vstal.

Bledý měsíc nahlížel do světnice a kreslil jasné obrazy oken na temnou podlahu. Kalným zrakem k němu Bazil pohlédl. Světničkou rozložilo se pološero. — Bledý svit padal na lože, na chudý nábytek. Bazil se zachvěl.

Před duší stanuly mu obrazy dob minulých, každé místečko mu připomíná krásné chvíle, všude kvítko vzpomínání.

Již zašlo všecko. — Bazil zakryv bledou tvář stál tak chvíli uprostřed světničky. Ale pak náhle se vzchopiv, chvátal ven.

Zastavil se prudce.

Bledý paprsek měsíce ozářil postavu stařenky, která u polootevřených dveří s rukama sepjatýma stála. V očích třpytily se jí slzy.

„Matko!“ vzkřikl Bazil a klesl jí k nohám.

Ona laskavě ho k sobě přivinula.

Srdce mateřské! — — —

Člověk se vrhá do propasti.

Ruka dobrá, ruka anděla zachrání ho. Člověku, jenž se z hrozného snu probudil, se zdá, že ještě sní, mrákota bolu zrak mu zastírá. Ale laskavá tvář volá ho zpět k životu, jako paprsek slunce jasný a teplý zahřeje srdce a plaší stíny minulosti v hlubinách duše. Láskou velkou, nezištnou člověk zas okřeje a minulost někdy jen jako studená, mlhavá noc stane před zrakem jeho. Zachvěje se, zateskní, však neupadne více v její hrůzy.

Tak bylo s Bazilem.

Matka sledujíc ho, v pravý přišla okamžik. Dlouho to trvalo, než se zcela probral z mrákot, neb rána, jež ho zastihla, byla příliš prudká a silná, dlouho zachvívalo se bolně jeho srdce, ale láska mateřská zvítězila. Viděl tolík obětavosti, tolík sebezapření; byl vděčným. —

Přičiněním svého strýce dostal čestné zaměstnání. V míru a lásce žila malá rodina. Bazil oddal se studiu, k němuž vždy tak lnul. Věda stala se mu druhým pramenem potěchy a síly. Vyššího a vznešenějšího ještě něco jest než láска k ženě.

Někdy arci se nad minulostí zadumal, jakož i matička o samotě zatesknila, že ztratila syna velebníčka. — — —

Zas nastalo jaro.

Ve stínu košatých stromů Kanálské zahrady shromáždili se Pražané. Na lánce u rybníčku seděla matka Bazilova se svým bratrem. Staré jejich nohy byly unaveny, proto odpočívali. Bazil ale procházel se po odlehlé stezce ve stínu křoví. Den se chýlil k západu, lupením proskakovalo poslední světlo a kreslilo jasné obrázky po kmenech a půdě. Bazil zamysleně se zastavil, vytáhl z kapsy knihu, chtěje se přesvědčiti, zdali ho pamět neklamala. Uslyšev kroky, ustoupil z cesty a zpytavě pozvedl oči. Uviděl tajnou hlubinu krásných, černých očí, známých mu očí, v nichž útěchu a štěstí byl hledal, uviděl usmívající se ret na cizího pána.

Irena! — Sklopila oči a nevím, jestli to záře zapadajícího dne se zaskvěla na pěkném jí čele, nebo zardění. — Umlkla náhle v hovoru. —

Bazilu zabušilo hlasitě srdce, zachvěl se po celém těle. Upřeně hleděl za Irenou, elegantně vystrojenou, vedoucí se ne s doktorem, ale s jiným cizím pánum. —

Bazil se zadumal. Cítil tíseň, bolest. Ale pak povznesl hlavu a kráčel k matce. Ubohá Irena, kam až přišla, kam až dojde, až krásu jí uvadne, až bledá nouze ji bude pronásledovati. Kam uprchne před ní? Matka pozorovala, že jest Bazil rozechvěn. Ptala se po příčině. Usmívaje se kroutil hlavou, že se nic nestalo.

Ale večer, když odcházel na lože, tiskl vřeleji než jindy matčinu ruku a políbiv ji rozechvělým šeptal hlasem: „Dobrou noc, drahá matičko!“

U lože klesl na kolena a položil čelo do dlaní. Srdce jeho neslo se k duchu všehomíra ve vroucí modlitbě za laskavou matku a za — Irenu! —